

Ryszard Kruszyński (1908-1940)

TOMASZ MAJEWSKI

Instytut Botaniki Polskiej Akademii Nauk

Majewski T.: (Laboratory of Mycology, Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, al. Ujazdowskie 4, 00-478 Warszawa, Poland). *Ryszard Kruszyński (1908-1940)*, Acta Mycol. 18(2):171-174, 1982(1986).

The biography of the author of several papers on the fungal parasites of plants in former North-Eastern Poland (at present Lithuania), who worked in the Station for Plant Protection in Vilna.

Polska mikologia poniosła podczas drugiej wojny światowej dotkliwe straty. Jednym z tych, którzy wówczas zginęli, był młody, lecz już wyróżniający się mikolog i fitopatolog wileński, Ryszard Kruszyński. Pozostawił po sobie kilka wartościowych publikacji naukowych i popularnych, brał żywy udział w pracach organizacyjnych służby ochrony roślin. Ci, którzy go znali, pamiętają jego bezpośredniość i ujmującą serdeczność. Dobrze będzie, jeżeli nieliczne, dostępne jeszcze o nim informacje zostaną uchronione od zapomnienia.

Ryszard Kruszyński urodził się 31 października 1908 roku w Wilnie. Ojciec jego, Władysław Kruszyński, był kolejarzem; matka, Adela z Kruszewskich, wcześniej zmarła. Ryszard Kruszyński wraz z rodziną przeniósł się z Wilna do Reczycy koło Homla, lecz po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w roku 1918 powrócił do kraju. Mieszkał kolejno w Brześciu nad Bugiem, w Łunińcu, gdzie uczęszczał do gimnazjum, a wreszcie w Lidzie, i tu w 1927 r. zdał maturę.

W tym samym roku Ryszard Kruszyński rozpoczął w Wilnie studia na wydziale matematyczno-przyrodniczym Uniwersytetu Stefana Bato-rego, specjalizując się w botanice. Profesorami jego byli między innymi Piotr Wiśniewski i Józef Trzebiński. W roku 1930 odbył letnią praktykę w Wydziale Ochrony Roślin Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach; zetknął się tam z prof. Wincentym Siemaszką. Pod kierunkiem prof. J. Trzebińskiego wykonał pracę magisterską, której tematem były grzyby pasożytnicze roślin zebrane w okolicach Lidy w latach 1930-1931. W roku 1934 R. Kruszyński uzyskał dyplom magistra filozofii w zakresie botaniki. Wcześniej, prawdopodobnie w latach 1931-1932, odbył służbę wojskową w Szkole Podchorążych Rezerwy Artylerii we Włodzimierzu, kończąc ją w stopniu podporucznika artylerii konnej lekkiej.

Po ukończeniu studiów Ryszard Kruszyński pracował od 1934 r. aż do wybuchu wojny w Stacji Ochrony Roślin Izby Rolniczej w Wilnie, początkowo jako bezpłatny praktykant, później inspektor. Oprócz pracy naukowej, którą opiekował się prof. J. Trzebiński, pierwszy kierownik Stacji, zajmował się tam praktyczną działalnością w zakresie ochrony roślin uprawnych. Brał czynny udział we wszystkich letnich zjazdach terenowych służby ochrony roślin, począwszy od pierwszego w 1934 r. Był członkiem Polskiego Towarzystwa Botanicznego. W roku 1936 ożenił się z Sylwią Sawicką, z wykształcenia chemiczką.

W chwili wybuchu drugiej wojny światowej Ryszard Kruszyński został powołany do czynnej służby wojskowej. Skierowany do Lwowa, dostał się do niewoli i następnie przebywał w obozie jenieckim w Starobielsku. Data i okoliczności jego śmierci oraz miejsce pochowania pozostają nieznane.

Opublikowany dorobek Ryszarda Kruszyńskiego jest duży, jeżeli uwzględnimy krótki okres jego działalności naukowej. Specjalnością jego, obraną w czasie studiów uniwersyteckich, były grzyby pasożytnicze. Temu też zagadnieniu poświęcona była jego pierwsza publikacja, ogłoszona drukiem praca magisterska (1934), po kilku latach uzupełniona nowo zebranymi materiałami (1937). Obie te prace zawierają obszerny spis grzybowych pasożytów roślin stwierdzonych w okolicach Lidy, na terenach dotychczas pod tym względem nie badanych.

Zbliżonymi do tematu pracy magisterskiej zagadnieniami chorób roślin uprawnych zajmował się Ryszard Kruszyński w czasie pracy w Stacji Ochrony Roślin. Jego głównym zadaniem była ochrona lnu przed chorobami grzybowymi. Len był w północno-wschodniej Polsce najważniejszą z roślin przemysłowych. Jego uprawę propagował wybitny znawca zagadnienia, prof. Janusz Jagmin, oraz Towarzystwo Lniarskie w Wilnie,

które jednocześnie prowadziło — przy poparciu władz centralnych — kampanię zmierzającą do oparcia naszego przemysłu włókienniczego na surowcach krajowych. Dowodem współpracy Ryszarda Kruszyńskiego z tym programem były jego dwa obszerniejsze artykuły, opublikowane w 1935 r. w „Przeglądzie Lniarskim” (specjalnym dodatku do wileńskiego „Tygodnika Rolniczego”). Pierwszy z nich, poświęcony chorobom i szkodnikom lnu, jest tekstem wykładu wygłoszonego na VII kursie lniarskim w Wilnie; oprócz starannie zebranych informacji podręcznikowych przynosi on wiele własnych obserwacji autora na temat zdrowotności upraw lnu na Wileńszczyźnie. Drugi ze wspomnianych artykułów zawiera opis mikroflory i jej zmian zachodzących w czasie zabiegu moczenia lnu, którego istota jest procesem mikrobiologicznym.

W kwietniu 1939 r. Ryszard Kruszyński skierował do redakcji „Wiadomości Korespondenta Rolnego G.U.S.” artykuł o najważniejszych chorobach i szkodnikach lnu, będący skróconym i przerobionym tekstem publikacji z 1935 r. Maszynopis tego artykułu zachował się w materiałach archiwalnych byłego PINGW.

Pozostałe publikacje Ryszarda Kruszyńskiego, ogłoszone w latach 1935-1938, były związane z bieżącą pracą działu fitopatologicznego Stacji Ochrony Roślin. Przeważnie popularnonaukowe artykuły pisane dla rolników przyniosły informacje o chorobach pochodzenia grzybowego różnych roślin użytkowych; dwie publikacje dotyczyły zwalczania chwastów. Wyróżnia się znaczeniem i objętością ostatnia jego praca, która była podsumowaniem dotychczasowej działalności Stacji Ochrony Roślin w Wilnie w zakresie rejestracji chorób roślin uprawnych. Zawiera ona wykaz chorób różnych roślin użytkowych, zanotowanych na obszarze działalności Stacji w latach 1928-1937, z oceną stopnia nasilenia ich występowania.

Przedstawione pokrótce wyniki pracy naukowej Ryszarda Kruszyńskiego pozwalają uznać go za jednego z najzdolniejszych uczniów prof. Józefa Trzebińskiego; byłby przypuszczalnie następcą swego Profesora. Jego przedwczesna śmierć stała się dużą stratą dla nauki polskiej.

SPIS PUBLIKACJI RYSZARDA KRUSZYŃSKIEGO

Prace badawcze

1931. Spis grzybów pasożytniczych zebranych w latach 1930-1931 w okolicach Lidy. (Liste des champignons parasites à Lida et aux environs (palatinat Wilno) en 1930 et 1931).
Prace Tow. Przyj. Nauk w Wilnie, wyd. matem. przyr. 8: 443-459
1937. Uzupełniający spis grzybów pasożytniczych zebranych w latach 1934-1936 w okolicach Lidy (woj. nowogródzkie).

(Liste des champignons parasites à Lida et aux environs (palatinat Nowogródek) en 1934-1936). Ibid. 11: 171-175.

1938. Krytyczny przegląd chorób roślin zaobserwowanych w północno-wschodniej Polsce w latach 1928-1937 ze szczególnym uwzględnieniem ich znaczenia gospodarczego. (Kritische Übersicht der Pflanzenkrankheiten, die im nord-östlichen Polen in Jahren 1928-1937 beobachtet wurden, mit besonderen Berücksichtigung ihrer Wirtschaftsbedeutung). Rocznik Ochrony Roślin 5(6): 67-110.

Artykuły popularnonaukowe i wydawnictwa specjalne dla rolników

1935. Najważniejsze choroby i szkodniki lnu. Tygodnik Rolniczy (Wilno) 19: 247-252 (Przegląd Lniarski nr 10).
- Grzybek na ogórkach (*Colletotrichum lagenarium* (Pass.) Died.). Ibid. 19: 299-300 (odbitka: ulotka nr 24 Stacji Ochrony Roślin Wil. Izby Roln.).
- Torbiele na śliwkach. Ibid. 19: 349 (odbitka: ulotka nr 25).
- Opis procesu moczenia lnu pod względem bakterjologicznym. Ibid. 19: 453-456, 499-500 (Przegląd Lniarski nr. 18, 20).
- O dwóch grzybkach niebezpiecznych dla niektórych roślin. Biała zgnilizna (*Sclerotinia libertiana* Fuck.). Brunatna plamistość strąków fasoli (*Colletotrichum lindemuthianum*). Ibid. 19: 479-480 (odbitki: ulotki nr 26, 27).
1936. Metody i ogólne sposoby walki z chorobami roślin. Ibid. 20: 40-43.
1937. Organizacja walki z ostami i innymi chwastami na terenie wsi woj. wileńskiego. Ibid. 21: 260.
- Oset polny (*Cirsium arvense* (L.) Scop.). Ibid. 21: 270-271 (odbitka: ulotka nr 30).
- Brunatna zgnilizna owoców (*Monilia fructigena* Pers.). Ibid. 21: 402.
1939. (Recenzje). Rocznik Ochrony Roślin 6(1): 66-70.

ZRÓDŁA

Informacje i wspomnienia p. Ireny Bartoszek z Poznania (siostry Ryszarda Kruszyńskiego) i mgr Eugeniusza Kamińskiego z Warszawy.

Wyciąg z akt Centralnego Państwowego Archiwum Litewskiej SRR w Wilnie; maszynopis artykułu „Najważniejsze choroby i szkodniki lnu” (w Archiwum Polskiego Towarzystwa Botanicznego).